

Драган Тодоровић
Драгољуб Б. Ђорђевић

СЛАВКО ТРОТЕР: „ИТАЛИЈАН“ ИЗ НОВЕ БОЖУРНЕ

(Нова Божурна, Прокупље)

Како дођосмо до „Италијана“ и Нове Божурне

До пред крај прошлог лета ништа нисмо знали о „Италијанима“, па још онима из топличке Нове Божурне. Једино нам је у потиљку био скривен податак о нишком удружењу „Данте Алигијери“, али нисмо чак ни присуствовали нити једној његовој активности, изложби, предавању или трибини. Ту је још и избледело сећање старијег од нас на ране шездесете године минулог века и на ауто-механичарску радњу „Тротер“ која се налазила на садашњем Булевару 12. фебруар. То нам не служи на част, с обзиром да се из социолошког угла десетлећима бавимо религијским и етничким мањинама у Србији, поглавито у њеном југоисточном делу, и да словимо за какве-такве стручњаке.

Желимо да тај очит пропуст надокнадимо – могуће ли је? – барем једним скромним написом. Но како дођосмо до Италијана из Нове Божурне? Драгољуб Б. Ђорђевић, припремајући терен за зборник *Лепа села лепо копне* и упорно настојећи да се у њему нађу социолошки (и етнолошки) записи о занимљивим људима, обичајима, манифестацијама и селима нашега подручја, у наговарању др Горана Ђорђевића, нишког адвоката, да пише о фестивалу панкера у власотиначком селцету Ладовица¹ од њега сазнаје да је у гимназијском разреду имао за другарицу Марију Норо, пореклом Италијанку из неког прокупачког сеоцета, која се у међувремену убила. Сав зачуђен,² не желећи да пропустимо такву искупљујућу шансу, професор је замолио адвоката да нам пронађе везу с тамошњим фамилијама. И би тако љубазношћу Ивице, сина Славка Тротера, главног јунака наше сторије!

Једне недеље – 13. новембра 2022. – запутисмо се у Нову Божурну, на стамбу смештену уз тзв. Магарево, у коју смо последње две деценије повремено свраћали и дружили се с пријатељем мр Бајом Саитовићем Лукином, најугледнијим Ромом тога краја. Ђаво би га знао зашто нас Лукин није упозорио на своје комшије потеклом са Апенинског полуострва!

Нова Божурна, како ћемо касније видети, није тек једно у мноштву села Топлице. Она улази у састав Топличког управног округа. Удаљена је од Прокупља 4,1 км. Одавно би се спојила с општинским местом да се између њих нису испречили голема касарна и земљиште Војске Србије. Селцету је до сада ишло наруку то што се сместило поред друма Прокупље-Ниш, те је због повољног положаја с његове десне стране лоцирано неколико јаких привред-

¹ Видети његов мајсторски текст у зборнику „Панк фестивал – побуна у Ладовици“.

² И више него кад је који дан раније прочитао у *Народним новинама* кратак извештај о Албанки Маринели срећно удатој у, њему комшијском, селу Лесковик (П., В., 2022:5).

них организација³ – најпознатија је ДОО „Рич“,⁴ која се проширила и у околним насељима све до Константиновог града.

Вероватно због могућности запошљавања у комшилуку, као и близине центру Округа, становништво је постојано, не осипа се тако изражено као оно из већине јужносрбијанских села.⁵ Доказ су подаци из свих послератних пописа:

Година пописа и број становника	
1949.	306
1953.	314
1961.	295
1971.	273
1981.	235
1991.	260 242
2002.	239 265
2011.	227

(Демографска прогноза гласи: „Кад би се популација мењала као за последњи период од 2002–2011 [-0,57% годишње], број становника за насеље Нова Божурна у 2023. години би био 212.“⁶ – Чланак је написан када још нису били објављени подаци о насељима из Пописа 2022.)

Нова Божурна је красно и перспективно село, делимично ушорено попут војвођанских насеља – јер се у другој половини 19. века отуда доселило неколико фамилија, међу којима и оне с презименом Бечејски и, гле истраживачког одушевљења, Црњански⁷ – смештено тик уз асфалт, с макадамским улицама, новим и чврстим зиданицама, уређеним авлијама и пространим воћњацима (слика 2)...⁸

* * *

Скоро целодневни боравак у домаћинству Славка Тротера (слика 3) уз голему пажњу жене му, снајке и сина, уз обилато иће и (више) пиће након интервјуа (слика 4) и обиласка месног почивалишта, наново је потврдио социолошку прогнозу по којој још има наде за српско село, нарочито југоисточно,

³ Примерице, Привредно друштво за производњу услуге и трговину експорт-импорт Прогас д.о.о. Нова Божурна.

⁴ Пуни назив: Привредно друштво РИЧ ДОО за промет роба и услуга на велико и мало.

⁵ Наш „Италијан“ уводи и трећи моменат: „Један је разлог сигурно досељавање становништва са Косова.“

⁶ Преузето са линка: <http://brojstanovnika.cu.rs/naselje/nova-bozurna>. Реч је о слободној процени аутора, који у трећој фусноти објашњава како је до ње дошао: [3] Сопствена калкулација, рачунато линеарном интерполацијом из два најближа податка о становништву.

⁷ По ушорености сличи мерошинском селу Александрово, док стари и новији споменици на гробљишту сведоче о Бечејцима (слика 1) и презимењацима (слика 1а) можда највећег српског писца – Милоша Црњанског. За разлику од бројних наследника фамилије Бечејски, данас у Новој Божурни нема више потомака фамилије Црњански.

⁸ Искрпно о селу у: Стојиљковић, Радивоје Д. 2019. *Нова Божурна* (Библиотека „Хронике села“). Београд: Културно-просветна заједница Србије.

јер атмосфером и амбијентом, гостопримством и дружељубивошћу мами мноштво гостију који би да се ојуже.⁹

Него – пођимо редом!

Италијани у Србији

Италијани у Србији су етно-мањинска заједница са 554 припадника (Попис 2011). Према регистру Италијана у иностранству из 2012. године Министарства спољних послова Италије, у Србији живи 1.100 припадника овог народа. Италијанска заједница у Србији невелика је, што не одговара економској повезаности двеју земаља.¹⁰

Још је крајем деветнаестог века у родном крају и граду Константина Великог живела прилично голема италијанска колонија од око 800 људи, због чега је у њему постојао конзулат Италије. Пасторални рад и мисија италијанског барнабите, свештеника Ђезара Тондинија де Куаренге (Cesario Tondini de Quarenghi), који је у граду на Нишави пружао подршку свим италијанским радницима на изградњи пруге (Gallon 2007), довели су до подизања Римокатоличке цркве која и данас постоји на адреси Југ Богданова 1. Брачни пар Паолило (Гаetano и Славица, рођена Нишлика) основали су 2001. године у Нишу друштво „Данте Алигијери“ („Dante Alighieri“), удружење посвећено ширењу италијанског језика и културе у иностранству и зближавању држава и народа.

О Италијанима на Нишави и Топлици

По избављењу српских места од отоманске владавине, у убоге турске касабе странци су долазили већма као *економски емигранти*, учествујући у њиховом интензивном преображају и извлачењу из заосталости. Стране инвеститоре и предузимаче пратила је радна снага, привучена изобиљем послова, која се лако и брзо асимиловала, заснивала породице и трајно остајала на овдашњим просторима.

Кључни подухват за опоравак југоисточне Србије била је градња трасе *Оријент експреса*, најлуксузнијег воза у историји железнице, прослављеног у роману „краљице кримића“ Агате Кристи (Christie). Наиме, на Берлинском конгресу 1878. године српска влада прихватила се обавезе да изгради железничку пругу Београд-Ниш, која је требало касније да се настави до Софије и Скопља. Дужности су извршене: пруга је почела са радом 1884, а друга два правца отворена су 1888. године (Говедаровић 2014, 173).

Тако се, у тежњи за бољим животом, оформила и италијанска заједница у Србији од око 2000 радника, многих и са породицама (Scotti 2007, 42). Ко-

⁹ Опширније о томе у Д. Б. Ђорђевићевом предговору „Синко мој, згасну наше селце“ за овај зборник.

¹⁰ У недавном разговору са српским министром грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Гораном Весићем, амбасадор је Лука Гори (Gori) напоменуо да је Италија један од најважнијих билатералних европских партнера Србије, да је 1.200 италијанских компанија регистровано у Србији, те да има простора за продубљене сарадње (<https://www.mgsi.gov.rs/cir/aktuelnosti/vesitsh-i-gori-italija-i-srbija-prirodni-partneri>).

лонистима су, према одредбама „Закона о насељавању ослобођених крајева Србије“ из 1880, додељивани обрадиво земљиште и плацеви за изградњу домова. „У Топличкој бановини 1884. године није било забележено присуство Италијана,¹¹ док их је 1890. било 20, сви у сеоској средини“ (Genovesi-Bogićević 2012, 56-57). У Нову Божурну, питомото село на регионалном путу који повезује Прокупље са Нишем, стигле су 1880-их породице Тротер (Trotter), Норо (Noro) и Дакорте (Dacorte), пореклом из провинције Удине.¹²

Родоначелником фамилије Тротер сматра се Јован, заправо Ђовани Батиста (Giovanni Battista, око 1845–1915), досељен из Румуније у Србију, најпре у Сићево покрај Ниша, а онда у Нову Божурну. Задобивши српски пасош посрбљује име, а презиме преобраћа у Тротер.¹³ Угледно домаћинство бавило се виноградарством, узгојем стоке и прерадом млека у надалеко знане млечне производе (Genovesi-Bogićević 2007, 58). Са Немицом Сузаном Гузман (1853–1911) – званом и Зуза или Зура – изродили су седморицу синова и три кћери (Стојиљковић 2019, 262).

За нашу даљу причу интересантан је њихов пети син, Антонио-Тони, који се оженио Драгом Лозић, ћерком Иштвана Глозика, насељеника из Војводине словачког порекла. Имали су двојицу синова, Стевана и Николу, као и три кћери. Старији син, Стеван, угледао је светло дана 1918. године и у браку са Надеждом Младеновић (рођ. 1916) из Градишта проширили су породицу трима мушким главама: Славком (1938), Радованом (1940) и Миодрагом (1949) (слика 5) (Стојиљковић 2019, 273).

О италијанским коренима и „славном“ презимену (Тротер)

На почетку разговора, домаћин нас изненађује детаљним познавањем породичног историјата. Бираним речима и са великим поштовањем говорио је о прецима:

Након Берлинског конгреса, отпочеле су припреме за изградњу пруге. У Прокупљу је тада било 40 српских, 40 арнаутских и 60 турских кућа. Након ослобођења, несрпско становништво се повукло, оставивши своја имања. Почела је да се откупљује земља на индивидуалној основи и то је трајало једно четири године. Онда је донет Закон којима је свакој новодосељеној породици у овај крај додељено четири хектара земље за обрађивање и 20 ари за изградњу куће и окућнице. Прва пристигла породица по овом позиву била је породица Иштвана Глозића, касније Стеван Глозић, Словак из околине Ковачице. Касније је дошло још неколико породица. Но, сем Стеванове, све породице су наставиле са кретањем према Лесковцу. Ту се, у једној кући од земљане цигле, туглари, родила моја баба Тонина, која је после удаје променила име у Драга, Драгојка. Она је, дакле, била словачког порекла...

¹¹ Многобројна сведочанства, међутим, тврде да су породице италијанског порекла (о којима ће бити даље речи) присутне већ 1881. приликом почетка изградње железница.

¹² Накнадно се испоставило постојање и четврте италијанске породице – Ањоли (Agnoli) – која није оставила дубљег трага у новобожурновачкој историји (Genovesi-Bogićević 2012, 71-74).

¹³ Веру никад није променио, остао је католик до краја живота.

Прадеда Ђовани, касније Јован Тротер, испрва се из Италије доселио у Румунију. То ми је потврдила Александра Ђеновези Боггићевић. Био је ожењен Сузаном Гузман. Кад је чуо да се ради пруга Београд-Ниш и да се додељује земља досељеницима, земља која је плодна, а он је био сточар, решио је да дође у ове наше крајеве. Прво је дошао у Сићево, чувао је стоку и живео од продаје сира и качкаваља. Тамо му се родила једна ћерка. Некако је дознао да је у овом нашем крају сахрањена једна италијанска породица, жена са четири детета. И решио је да се досели овде, заједно са ћерком Сантином, ми смо је звали Шантина.

Мој прадеда је био имућнији човек, имао је седам синова и три кћери. Четворица синова страдали су у балканским и у Првом светском рату, што од болести, што у борбама. Остала су тројица. Пошто су му деца умирала, сељаци су га саветовали да следеће дете које се роди превуку преко костура вучје главе, због чега ће му дете бити дивље као и та животиња или да узме рођеног брата за кума. Отац се определио за ову другу опцију, узео је рођеног брата Аранђела, солунског борца, који нажалост није имао деце. Нашег деду, Антонија-Тонија Тротера, у селу су сви звали „барба“, јер на италијанском то значи „стриц“, „чика“, „чича“. Оженио се Драгојком-Драгом, годину дана је била старија од њега и изродили су двојицу синова и четири кћери.

Популарности ББС-јевог хумористичког серијала „Мућке“ („Only Fools and Horses“) с краја двадесетог века није одолео ни Балкан, посебно бивша СРФЈ. Тротеровски дух непризнавања пораза и сталне борбе са недаћама легао је ондашњим (али и овдашњим) добродушним губитницима са бувљака и њиховим свакодневним егзистенцијалним сналажењима у смутним транзиционим временима. Занимало нас је колико је чувеност живописне, наивне браће славног презимена помагала или сметала Тротерима из Нове Божурне.

Наш саговорник сведочи да није недостајало интересовање јавности последњих двадесетак година. Не толико због светске комедије,¹⁴ колико из научних порива.¹⁵ Никад се због тога нису осећали нелагодно. Напротив, помогло им је да фрагментарне породичне приче поткрепе уверљивим историјским тврдњама о постојању и трајању кроз векове.

Славко потврђује италијанску крв у венама, али чврсто стоји иза констатације да Тротера у Италији нема! Проналазио је фирме са натписом „Троте“, али без слова „р“ на крају. Није до краја разјашњено зашто је прадеда посегнуо баш за овим породичним презименом приликом доласка у Србију.

¹⁴ Дочекивао је испред породичне куће знатижељне новинаре који су настојали да праве популарна поређења Тротера из Пекама са српским панданима („Погледајте Тротере из Прокупља: Енглези су нам преотели славу“ /<https://www.juznasrbija.info/zabava/del-boj-i-rodni-iz-prokuplja-engljezi-su-nam-preoteli-slavu.html/>).

¹⁵ Након публикавања књиге „Пруга која нас је већ једном одвела у Европу“ о присуству Италијана у Србији и животним причама породица италијанског порекла из топличког краја, уследили су новински написи о наследницима италијанских колониста досељеним у Топлицу након ослобођења југоисточне Србије од Турака („Пруга која је Италијане задржала у Србији“ /<https://www.politika.rs/scc/clanak/31710/Pruga-koja-je-Italijane-zadrzala-u-Srbiji/>; „Сир топличких Италијана за српског краља“ /<https://www.blic.rs/vesti/reportaza/sir-toplickih-italijana-za-srpskog-kralja/hs8lgw9/>).

Са супругом сам био у Трсту и приликом једног путовања у Швајцарску враћали смо се преко Алпа, па смо сишли у Удине. У Удинама постоји много продавница фирме „Троте“. Дакле, не Тротер, већ Троте. Међутим, то не мора да значи да постоји чврста веза са нашом породицом Тротер.

Презиме Тротер, које је носио прадеда Ђовани, није италијанско презиме. Он се презивао Батиста. Има једак документ из 1887. године у коме се наводи да је он, Ђовани Батиста, откупио трошну кућу од Љубице Дејановић. И више се нигде не помиње презиме Батиста. Зашто је он узео презиме Тротер? Тротери су били путујући људи, па да се не би много други распитивали ко су и одакле су, наденуо је својим потомцима презиме Тротер. И казао им је: „Ви сте сада Тротери, али сте Срби. Веру задржите, а ваша држава је Србија“. Никада није хтео нешто више да нам каже о промени презимена, нама је остало само да нагађамо.

О везама са прапостојбином

Општеприхваћено је становиште да „културни идентитет икојег народа одређују четири елемента: језик, вера, традиција и културно наслеђе“ (Ђорђевић 2005, 161). Да „мале и угрожене заједнице прихватају доминантан језик околине ради опстанка и бољитка“, те да „колектив временом постаје једнојезичан у свом новом језику, док првобитни матерњи језик бива потиснут у колективну меморију“ (Bugarski 2003, 25), добро је знано лингвистима. Под асимилацијским притисцима и са протоком времена, у колективном сећању остали би тек фрагменти у виду запамћених прича, песама, молитви или покоје завичајне речи.¹⁶ Још су песимистичније прогнозе владале у погледу могућности очувања верског идентитета омалене католичке заједнице на почетку двадесетог века, која се споразумевала романским језиком у странијој земљи.

Питали смо се јесу ли и у којој мери живе Славкове везе са земљом порекла.

Наш деда Антоније и његов брат Стефан чували су родитеље до њихове смрти почетком двадесетог века. Били су добростојеће фамилије, могли су да купују околну земљу, па су, између осталог, могли и своју децу да воде у нишку Римокатоличку цркву да их тамо крсте. А после и да их тамо венчавају. И мој отац је крстио мене и моју браћу и сесте у цркви. И то је била буквално једина веза са Италијом.

Језик се није одржао, рекох вам да је прадеда Ђовани, касније Јован, умро 1915. године. Његово потомство је живело у српском окружењу, лепо су сарађивали са локалним становништвом и говорили искључиво српски језик. Након Првог светског рада изгубљена је свака веза са Италијом. Нити је било ко од потомства показивао интересовање за италијански језик. Ја сам, рецимо, читао „Рат и мир“ на руском језику, а учили смо и француски језик у школи.

Оно што мене најдиректније повезује са Италијом јесте фудбал. Са ким год да игра – наравно, не и са Србијом – ја навијам за Италију.

¹⁶ Сви Тротери просторију за спремање сира и даље зову „камарета“, присећајући се прадеде Ђованија, тј. Јована.

Најомиљенији фудбалер ми је Роберто Бађо. Могу да додам и да волим италијанску музику. То су једине моје везе са Италијом. А моја негативна осећања према њој везујем за далеко детињство, био сам тада ђак нижих разреда гимназије, излазили смо на улице и протествовали узвикујући: „Не дамо Трст!“, „Трст је наш!“. Али, био сам тада много млад.

До Другог светског рата некако су и функционисале истањене везе фамилије Тротер са католичанством. Славков отац Стеван венчао се 1937. године у нишкој Римокатоличкој цркви, па и крстио све наследнике лозе. А онда је постао члан КПЈ и одбацио сваки контакт са свештенством. Ни национална припадност није одлучивала у доношењу важних животних одлука. У брачне воде Славко је заплочио са кршном Црногорком и сина Ивицу крстио у прокупачкој православној цркви „Св. Прокопије“. Овај, пак, слави славу Светог Стефана, у знак сећања на деду. Данас у уређеној двоспратници у Новој Божурни скупа обележавају Божић и Ускрс према оба црквена календара, као и сеоске литије, другог дана Свете Тројице.

О новобожурском гробљу

„Сећање је подразумевана противтежа забораву“, бележи Миломир Гавриловић (2019, 491), па је улога гробова у служби отимања сећања од заборава, односно смрти. Сведочанство о постојању италијанских породица у топличком крају проналазимо и на сеоском вечном коначишту, покрај регионалног пута и воћарске откупне станице, до кога води асфалтирани путељак (слика 6). Указало нам се овеће, добро вођено и одржавано, лепо уређено гробље, са стандардним споменичким комплексом, у коме се издваја неколицина старих, предивних споменика.

Унутар споменичког комплекса наилазимо на многобројне знакове почивалишта бројних генерација фамилија досељених са Апенина. Како затрпих хумки нема, трагамо за „вечним кућама“ најстаријих Тротера. И проналазимо гробно место родоначелника лозе, Јована (Ђованија), покрај кога је покопан његов најмлађи син Карло, пострадао непосредно пре пунолетства од тифуса 1915. године (слика 7). Славкови потичу од Антонија (слика 8), петог наследника Јована и Сузане, чији је старији син Стеван (слика 9) Славков отац.

Најбоље се држе вечна почивалишта с почетка новог миленијума: по најновијој су „моди“ (слова су са позлатом, слике утиснуте у порцелан), нешто тежа су и уредно одржавана. На надгробним белезима основни подаци о покојницима и о томе ко подиже споменик уредно су исписани искључиво ћириличним писмом. Обавезан елемент је традиционалан симбол хришћанства (уцртан или обликован крст), а изостају било какви орнаменти и занатски украси (стилизовани венци, ромбоидне шаре и слично). Нисмо уочили ниједан епитаф (поруку или стих).

О сопственом животном и професионалном путу

Тротери у Новој Божурни одвајкада су били имућни и угледници. Дворски снабдевач краља Милана Обреновића сиром и качкаваљем из сопствене „камарете“ на више од двадесет хектара плодне земље садио је винову лозу, уређивао

воћњаке и испоручивао баштенске производе. Петорођени Антоније, одмила Тони, био је деловођа у општини, па не чуди што се његов потомак Стеван (Славков отац) први у селу имао похвалити завршеном малом матуrom и војним роком у краљевској гарди.

Не, никада. Мој деда био је деловођа у прокупачкој општини, која је обухватала петнаестак, двадесет села. Отац је завршио малу матуру у Прокупљу, после рата био је сеоски одборник који је бринуо о селу. Завршио је и курс за магичара, да би се касније пребацио у прокупачки срез као статистичар (слика 10). Био је члан Партије, учланио је и жену. Увек се сетим речи прадеде Ђованија, који је подсећао потомке да увек буду лојални Србији. Зато су они сви били уз српску војску.

Ево, навешћу Вам и овај податак. Предак познатог српског глумца Воје Брајовића оженио је рођену Ђованијеву сестру, била је најмлађе дете у породици, звала се Наталија. Војевао је у Првом светском рату на Солунском фронту и никад се није вратио. Наталија је родила ћерку, која је била истог годишта као и мој отац. После се преудала у једну бабушничку породицу.

Славково одрастање, момковање, али и комплетна професионална каријера одвијали су се у клими социјалистичког самоуправљања. Под знамењем српа и чекића и будним очевим оком, образовао се на београдском Правном факултету, а затим вратио у родни крај да скромно допринесе његовом локалном развоју.

Ја сам био члан Комунистичке партије од студентских дана. И не под присилом, већ својом слободном вољом. Није постојала факултетска акција у коју нисам био укључен. Био сам стипендиста нишког среза, који је испочетка обухватао у једну целину Ниш, Прокупље и Пирот. Раздвојили су се и формирана су три среза. Ја припаднем прокупачком срезу и распореде ме да радим у општини Меровина. Војску сам служио у Шкофја Локи, у Словенији, у Центру за везу Пете војне области. Служио сам једанаест месеци и након тога одлазим у Београд са циљем да пронађем посао тамо. Међутим, отац ме зове и обавештава ме да ми је обезбедио посао правног референта у трговинској фирми у Прокупљу. Тај сам посао радио три године, да би ме после изабрали за директора општег, правног и кадровског сектора у фирми „Тргопромет“. Биран сам у четири мандата за директора, дакле пуних 16 година.

Доказивао се преданошћу и трудом међу својим мештанима и поступно напредовао на друштвеној лествици. У директорску фотељу на зборовима радних људи изабирала га је у неколико мандата радничка класа ценећи његове управљачке способности, као и углед и поштење породице из које је потицао.

Није се погордио у време руковођења друштвеним предузећем. Наставио је са професионалним усавршавањем, рачунајући да му то не могу угрозити никакве политичке сплетке и претумбације на политичкој сцени (слика 11). Био је и ангажовани спортски радник, односно делегат на фудбалским утакмицама (слика 12).

У међувремену сам започео магистарске студије код проф. Кулића на Правном факултету у Нишу. А пошто су почела извесна затезања климе у фирми, ја да бих се обезбедио у будућности седнем, спремим и положим правосудни испит. Рачунао сам: ако се нешто деси, прећи ћу у адвокате, иако то није био мој први избор. Пријавио сам се на конкурс за председника Општинског суда у Прокупљу. Сав народ у прокупачкој општини ме је познавао, радио сам волонтерски и у синдикату, тако да нисам бринуо хоћу ли да имам одборничку подршку у кандидатури или не. Но, био је још један кандидат, мој школски друг Аца, слабији од мене, али политички подржан. Дође код мене тадашњи председник Округног суда и каже ми: „Молим те, Славко, повучи кандидатуру, иначе Аца неће никако моћи да прође поред тебе као противкандидата“. Ја се сложим и повучем кандидатуру.

Није прошло пола године, долази код мене председник Општине са питањем да ли хоћу да будем председник Извршног савета. Одговорим му: „Ја сам недавно положио правосудни испит и припремам се за адвокатуру. Али, ако ви сматрате да ја то могу да радим, прихватићу“. И тако и буде. Тај мандат ми је трајао четири године, а онда и две и по године на месту председника Социјалистичког савеза. Онда се формирао заједнички секретаријат за Мерошину, Житорађу, Блаце, Прокупље и Куршумлију и долазио је Радмиловић, секретар Министарства унутрашњих послова да ме пита хоћу ли да будем начелник СУП-а. Прихватио сам и налазио се на том месту четири године. Новом министру нисам био по вољи и прешао сам да водим јавну безбедност у нишком Казнено-поправном дому, Миле Ђорђевић је био шеф у КП дому. Тих седам година у овој институцији били су ми најлепше године у радној каријери. Са тог места сам смењен из једног бизарног разлога: мој брат, пуковник у војсци бивше Југославије, остао је у Загребу!¹⁷ И онда сам се пензионисао.

Дугогодишњи привредник, општински функционер и начелник СУП-а за целу Топлицу отишао је у мировину чиста образа и ведре чела. Пензионерске дане са супругом Славком¹⁸ (слика 13) ужива у друштву унука које су му подарили Ивица, истакнути прокупачки спортиста, запошљен у нишком СУП-у и Весна, дипломирани инжењер хемије, радница у прокупачком водоводу.

Закључак

Повест италијанске фамилије Тротер, попут породица Норо и Дакорте, и према С. Тротеровом извештају, говори нам о томе како се интеграција може врло брзо, већ у другој генерацији, слити у неповратну асимилацију. Зато

¹⁷ Славко збори о брату: „Радован је био санитетски пуковник у Петој војној области у Загребу. Био је један од начелника интендантског одељења, а помоћник директора била је Мира Броз, његова изузетно добра пријатељица. Био је један од тридесет стипендиста Југословенске армије који су се школовали о трошку државе у Београду, имао је обезбеђен стан, храну, стипендију и књиге. Но, није му то много помогло кад је кренуо распад бивше Југославије. Он је био магистрирао, спремао је увелико докторат.“

¹⁸ Ханума му је пореклом Црногорка, са Жабљака, испод Дурмитора. Њен деда (или прадеда) доселио се у Пусту реку.

у новобожурнских „италијанских“ мештана мало шта је остало од етничког идентитета те старе и јаке европске нације и културе. Да, Тротерова својта је рационално свесна свог италијанског порекла, деломице се њиме поноси, али од италијанског језика ни трага, изостаје емотивна присност и икаква жеља да се успоставе везе с Италијом и њеном богатом културом.¹⁹ – Не би требало аболирати италијанско посланство које ама баш никада није сагледало ове две-три породице ма колико оне биле егзотичне, истовремено због бројности не од великог интереса и значаја.

За социологе попут нас, који подржавамо теорију и праксу интеркултурализма, претопљавање, тиме и гашење, колико малобројних Италијана у југоисточној Србији, посебно у селу Нова Божурна, голема је штета – просто ненадокнадив губитак. У том питорексном селцету, које је једно време живело мултикултурализам – међу мештанима било је већинских Срба, Италијана, Рома, Црногораца, Словака, Словенаца; досељеника из Италије и Војводине – пропуштена је шанса за дуготрајнију и разноврснију „размену дарова“ (локално гробље њено је немо сведочанство). Јер се етно-религијско шаренило свело на Србе и Роме.²⁰

¹⁹ Роберто Бађо као фудбалист и навијање за Азуре, кад не играју против Орлова, минимум је минимума.

²⁰ С. Тротер констатује: „У нашем непосредном комшилуку живи неколико ромских породица. И никада нисмо имали никаквих проблема у међусобним односима. Славе све празнике, и српске и ромске. И Василицу, и Ђурђевдан, славе исто. Сахрањују се ту на нашем гробљу, заједно са осталим мештанима.“